

**ЕКСПЕРТНА СЛУЖБА
МВС УКРАЇНИ**

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ
ЕКСПЕРТНО-КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР
КИЇВСЬКИЙ НДЕКЦ МВС УКРАЇНИ**

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЛИСТ
види судових експертиз, які проводяться у
лабораторії біологічних досліджень та питання
які вони вирішують

Київ 2017

Основним завданням експертної установи є сприяння правоохоронним органам в боротьбі зі злочинністю оскільки сліди, які походять від людини завжди були і будуть в центрі уваги криміналістики.

Головною метою при огляді місця події є пошук слідів, злочинця, які допомагають встановити особу та механізм вчинення злочину. Як правило, злочинці знайомі з традиційними криміналістичними методами досліджень, тому при вчиненні злочинів намагаються практично не залишати відповідних слідів. Досвід показує, що в цих випадках вкрай важливим є не тільки якісний та цілеспрямований огляд місця вчинення злочину, але і ретельний огляд прилеглої території. Саме там у більшості випадків вдавалось вилучати такі важливі речові докази, як зброя, шапочки-маски, рукавички, верхній одяг, недопалки сигарет, запальнички.

Успішне розслідування справи, як правило, визначено здатністю слідчого (за участю спеціалістів) знайти, зафіксувати та вилучити сліди біологічного походження.

Біологічні сліди людини є складовою частиною системи матеріально фіксованих слідів, результати дослідження яких часто відіграють вирішальну роль в виявленні і розкритті злочинів різних категорій. Ці сліди являються носіями інформації та пов'язані з подією злочину. Вони виступають в доказовій формі і набувають характеру криміналістично-значущої інформації в процесі розслідування.

Найбільш поширені такі види слідів біологічного походження, як кров, сперма, слина, виділення з піхви, піт, волосся. У Київському НДЕКЦ МВС України у лабораторії біологічних досліджень виконуються наступні види судових експертиз:

1. Судова імунологічна експертиза, вирішує питання щодо встановлення на предметах дослідження наявності крові її видової належності також встановлення наявності слини, сперми, поту та сечі;

2. Судова експертиза волосся, вирішує питання встановлення природи об'єктів, що подані на експертизу, як волосся, їх видового а також регіонального походження, характер відокремлення, існуючі пошкодження та зміни від дії високої температури, механічних, хімічних факторів, косметичних засобів тощо.

3. Судова молекулярно-генетична експертиза, вирішуються завдання ідентифікації особи методом ДНК-аналізу, в т.ч.: встановлення приналежності об'єктів біологічного походження (кров, сперма, слина, волосся, м'язова та кісткова тканини) певній особі, встановлення слідів біологічного походження конкретної особи у змішаних слідах, встановлення ідентичності останків у випадках розчленування трупа та ідентифікації жертв катастроф, коли живі близькі родичі, визначення спадковості певних генетичних ознак людини (біологічна спорідненість) – встановлення батьків дитини у випадках спірного батьківства, дітовбивства, крадіжки, підміни дітей.

Питання які вирішують наступні види експертиз:

1. Судова імунологічна експертиза

- Чи є на представлених об'єктах кров?
- Кому належить кров: людині чи тварині? Якщо тварині, то якій?

Сперма

- Чи є на представлених об'єктах сперма?

Слина (пiт)

- Чи є на представлених об'єктах слина (пiт)?;

2. Судова експертиза волосся

- Чи є представлені об'єкти волоссям?
- Чи належить волосся людині або тварині? Якщо тварині, то якому виду?
- Якщо людині, то з якої частини тіла?
- Чи є на волоссях пошкодження? Який механізм їх утворення? Чи наявні завивка, фарбування?
- Чи має волосся патологічні зміни (хвороби)?
- Чи подібне між собою порівнюване волосся?
- Чи придатне волосся для проведення молекулярно-генетичної експертизи (аналізу ядерної ДНК)?;

3. Судова молекулярно-генетична експертиза (ДНК-аналіз)

Наводимо перелік типових питань, якщо не було проведено первинної імунологічної експертизи:

- Чи є кров людини на ... (*називаєте об'єкт*)?
- Чи можна виділити ДНК-профіль з виявленої крові людини?
- Чи співпадає він з ДНК-профілем *особи, чий зразок надано*?

Перелік типових питань, якщо було проведено експертизу по встановленню наявності крові людини:

- Чи можна виділити ДНК-профіль з виявлених слідів крові людини?

- Чи співпадає він з ДНК-профілем *особи, чий зразок надано?*

Перелік типових питань, якщо не було первинної імунологічної, цитологічної експертизи:

- Чи є клітини на ... *(називаєте об'єкт)?*
- Чи можна виділити ДНК-профіль з виявлених клітин?
- Чи співпадає він з ДНК-профілем *особи, чий зразок надано?*

Перелік типових питань, якщо була первинна експертиза по встановленню наявності клітин з ядрами:

- Чи можна виділити ДНК-профіль з виявлених клітин?
- Чи співпадає він з ДНК-профілем *особи, чий зразок надано?*

Перелік типових питань, якщо не було первинної експертизи волосся:

- Чи є надані об'єкти волоссям людини?
- Якщо так, то чи придатне воно для проведення молекулярно-генетичного дослідження ядерної ДНК?
- Якщо так, то чи співпадає ДНК-профіль встановлений на об'єктах з ДНК-профілем *особи, чий зразок надано?*

Перелік типових питань, якщо була первинна експертиза по встановленню придатності волосся для проведення молекулярно-генетичного дослідження ядерної ДНК:

- Чи можна виділити ДНК-профіль з виявлених клітин?
- Чи співпадає він з ДНК-профілем *особи, чий зразок надано?*

Перелік типових питань, якщо не було первинної експертизи:

- Чи є на наданих об'єктах сперма?
- Чи є на наданих об'єктах клітини з ядрами та (або) кров?
- Якщо так, то чи можна виділити ДНК-профіль з виявлених сперми, клітин та (або) крові?
- Чи співпадає він з ДНК-профілями *особи, чий зразки надано?*

Перелік типових питань, якщо була первинна експертиза по встановленню наявності сперматозоїдів, клітин з ядрами, крові людини для проведення молекулярно-генетичного дослідження ядерної ДНК:

- Чи можна виділити ДНК-профіль з виявлених сперми та (або) клітин, крові людини?
- Чи співпадає він з ДНК-профілями *особи, чий зразки надано?*

Для досягнення найбільшої ефективності проведення молекулярно-генетичних експертиз слід запропонувати загальний алгоритм:

- об'єкти дослідження для проведення молекулярно-генетичної експертизи рекомендовано надсилати після проведення первинних імунологічних, цитологічних експертиз та експертиз волосся, де встановлено наявність тих чи інших біологічних слідів та їх приналежність людині;
- направлення на експертизу необхідного комплексу документальних матеріалів (у тому числі копій попередніх експертиз, результати яких необхідно використовувати при проведенні експертизи), речових доказів та зразків для порівняння. Відсутність зразків унеможливує проведення порівняльного дослідження (у разі постановки таких питань перед експертом);
- надання дозволу використання експертом конкретних матеріалів справи, які містять інформацію, необхідну для відповіді на поставлені запитання (наприклад дозвіл використовувати висновки попередніх експертиз).
- надання дозволу на повне або часткове знищення об'єкта експертизи або зміни його властивостей.

Слід зазначити, що у кожному випадку при призначенні молекулярно-генетичної експертизи доцільно обговорювати з фахівцем експертного підрозділу перелік зразків, об'єктів та матеріалів, які направляються на експертизу, визначення експертних можливостей та узгодження формулювань питань, які виносяться на вирішення експерта. Питання повинні бути конкретними, чіткими та не припускати подвійного їх тлумачення.

Також звернути увагу що при направленні на дослідження великогабаритних предметів (одяг, килими, постільна білизна і т.д.) з поставленими питаннями щодо наявності клітин потрібно більш детально конкретизувати місце пошуку клітин, так як клітини є мікрооб'єктами, місце локалізації яких під час попереднього огляду визначити неможливо. Молекулярно-генетичне дослідження клітин на одязі проводиться тільки з метою встановлення власника одягу, тобто особи, яка її носила. У такому випадку експерт проводить пошук клітин, у місцях найбільш вірогідного контакту зі шкірою людини.

Дотримання зазначених рекомендацій сприятиме запобіганню втрати слідової інформації за малої кількості об'єктів дослідження, що забезпечить найбільш ефективне використання можливостей біологічної експертизи у розкритті та розслідуванні злочинів.

Ефективність позитивного вирішення кожного кримінального провадження по боротьбі зі злочинністю, як на побутовому так і на загальнодержавному рівні залежить від результативності роботи правоохоронних органів, підвищити яку можливо лише за умов постійної взаємодії та координації зусиль оперативних, слідчих підрозділів і експертної служби МВС України.